

Katedra Analiz Przemian Przestrzennych i Rynku Nieruchomości

Katedra Gospodarki Nieruchomościami i Systemów Informacji Geograficznej

Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej

Komisja Obszarów Wiejskich Polskie Towarzystwo Geograficzne

Komitet Przemian Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

XXXVI SEMINARIUM GEOGRAFII WSI Współczesne kierunki badań w gospodarowaniu przestrzenią wiejską Olsztyn, 21-22 czerwca 2021 r.

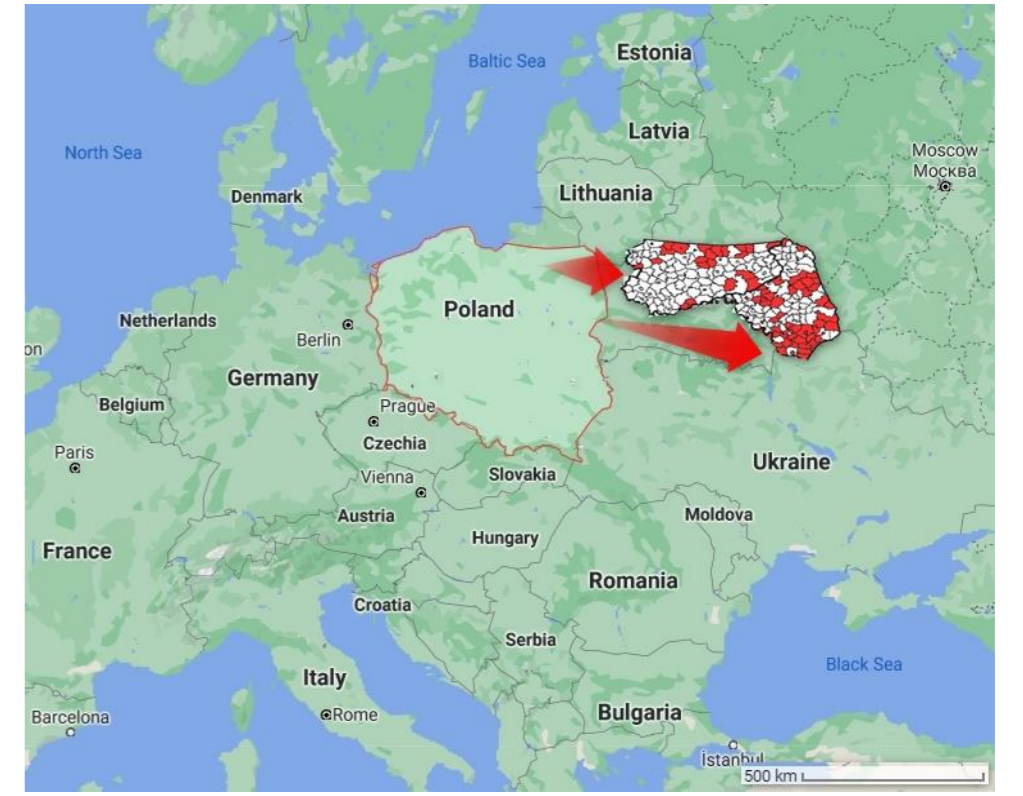
URBAN SHRINKAGE W ASPEKcie GMIN WIEJSKICH POLSKI PÓŁNOCNO-WSCHODNIEJ

KATARZYNA KOCUR-BERA

UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE, WYDZIAŁ GEOINŻYNIERII

WPROWADZENIE

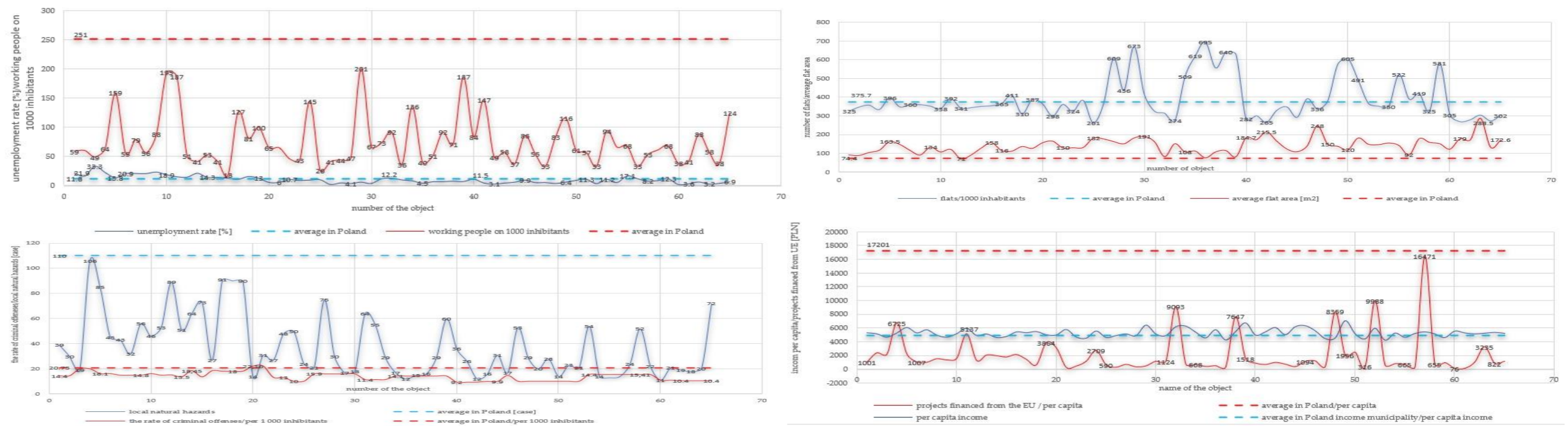
Zjawisko *urban shrinkage* stało się "nową normalnością" w wielu miastach i regionach europejskich. Zjawisko obserwowane jest także w – gminach i wsiach. Jednostki te borykają się z niedostatecznie wykorzystywaną infrastrukturą, mieszkaniami, spadkiem siły roboczej, inwestycji i miejsc pracy. Celem analizy jest zbadanie uwarunkowań socjo-przestrzennych występujących w gminach położonych w północno-wschodniej części Polski. Uwagę skupiono na determinantach decydujących o standardach dobrego życia. Wyniki badań wykazały, iż poziom większości determinantów przyjętych w koncepcyjnym modelu znajduje się na poziomie poniżej wartości referencyjnych. Zastosowano metodę TMGL (taksonomiczna miara standardów dobrego życia). Wyniki wskazują, iż około 35% analizowanych gmin ma szansę osiągnąć sukces i nadać inny kształt stawianym rokowaniom prognostycznym, pod warunkiem podjęcia ukierunkowanych działań przez lokalnych decydentów.

Materiał i metody

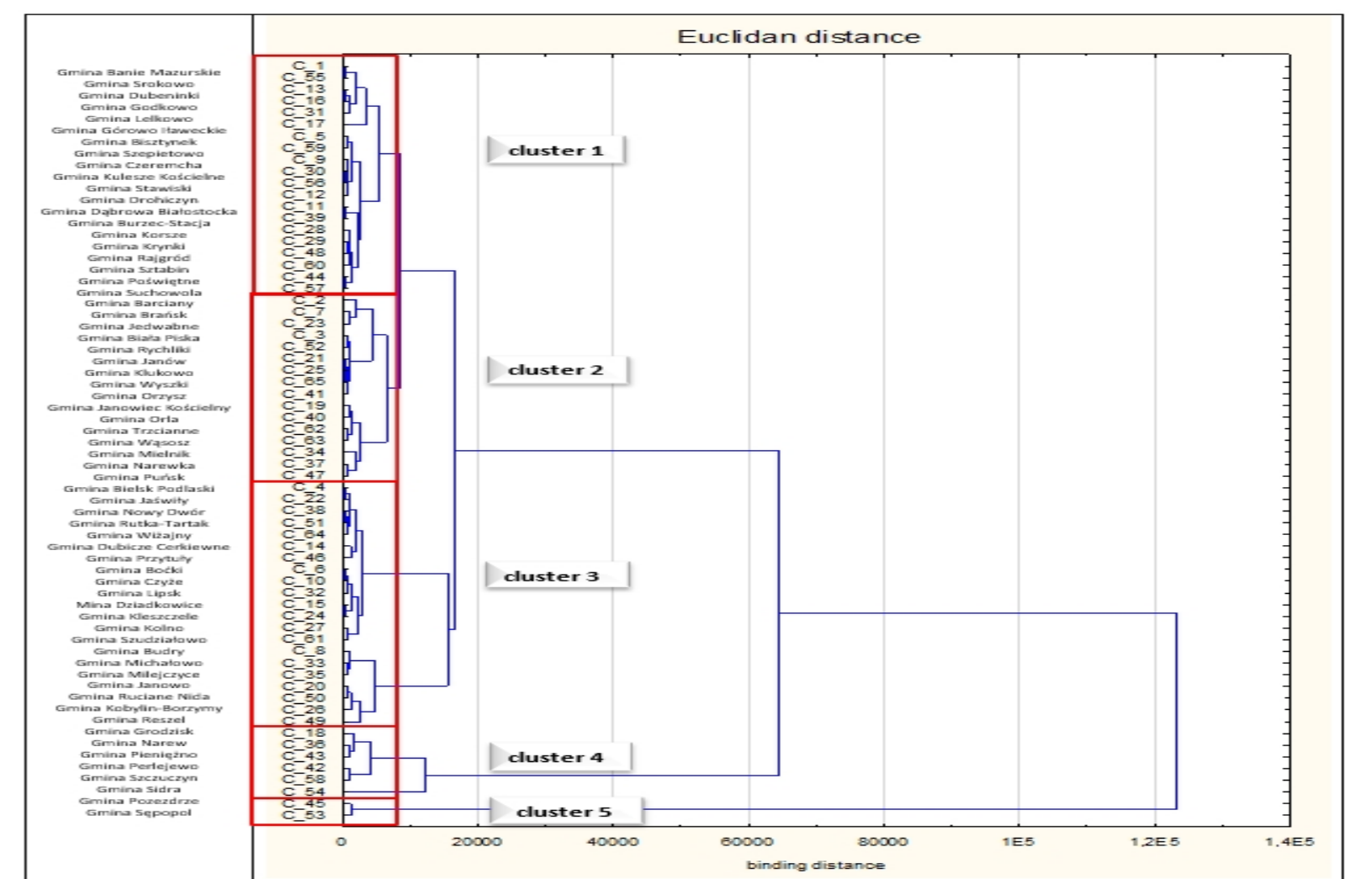
Badaniem objęto dwa województwa, położone w północno-wschodniej części Polski. Należą, one do tzw. strefy ściany wschodniej (województwo warmińsko-mazurskie oraz podlaskie). W sumie przeanalizowano 65 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich zagrożonych wysokim spadkiem populacji (powyżej 10%). W województwie warmińsko-mazurskim znajduje się 21 gmin, zaś w województwie podlaskim 44.

Grupowanie gmin pod względem taksonomicznej miary *standardów dobrego życia* (TMGL) wykonano w oparciu o aglomerację metodą Warda, przy wykorzystaniu odległości euklidesowej. W metodzie tej odległości między skupieniami określane są w oparciu o analizę wariancji. Polega ona na minimalizacji sumy kwadratów odchyleń wewnątrz skupień. Powstają w ten sposób grupy obiektów o maksymalnej homogeniczności wewnątrz grupy oraz maksymalnej heterogeniczności pomiędzy grupami. Wykorzystano dane surowe, gdyż umożliwiło to pokazanie naturalnych własności analizowanych determinantów.

REZULTATY

Utrata populacji oraz jej przeobrażenia stanowi poważne wyzwanie dla lokalnych interesariuszy w aspekcie wzrostu grupy starzejącego się społeczeństwa i zmniejszania się populacji w wieku produkcyjnym. Społeczeństwo SM wymaga odmiennych usług w zakresie adaptacji budynków, transportu, usług i środowiska fizycznego, w szczególności opieki zdrowotnej, socjalnej, komunikacyjnej (lokalizacyjnej) oraz usług. Zjawisko to można dostrzec na analizowanym obszarze. Wielu decydentów ma problem z zaakceptowaniem zwiększonego nakładu finansowego na realizację celów dostosowawczych. Pomimo gamy programów unijnych i krajowych skierowanych dla małych i średnich miejscowości, analizowane gminy w większości przypadków praktycznie z nich nie korzystały. Tylko jedna gmina (Sidra) osiągnęła w tym aspekcie prawie poziom obiektu referencyjnego. Niestety pozostałe analizowane wskaźniki znalazły się na tak niskim poziomie, że niestety nie rokowały na zminimalizowanie scenariusza zanikania.

Wyniki porównania klusterów w kryteriach koncepcyjnego modelu standardów dobrego życia dla SM

Criterion	Symbol	Impact	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4	Cluster 5
location	P1	stimulant	62.03	58.51	55.34	60.93	67.75
	P4	destimulant	27.2	20.88	27.0	21.17	18.0
	P5	stimulant	7.4	4.6	5.5	8.0	9.5
employment	S8	destimulant	13.6	9.2	8.4	10.0	17.8
	S10	stimulant	306.6	229.5	189.3	253.8	273.5
	S13	stimulant	76.9	92.7	64.2	54.2	48
security	S12	destimulant	13.9	14.4	13.5	13.5	14.8
	S11	destimulant	41.8	35.9	32.3	42.5	59
	S14	stimulant	361.2	387.9	422.5	408.7	351
living condition	S15	stimulant	139.5	143.1	144.5	132.9	153.3
	S16	stimulant	2.8	2.6	2.2	1.8	1
	S17	destimulant	3279	4139	2124	2519	3324
health	S18	destimulant	3.9	3.5	3.7	3.4	2.4
	S19	destimulant	1227.6	1149.6	1005.9	1024.2	1059
	S20	stimulant	1.6	1.3	1.4	1	2
technical infrastructure	S25	stimulant	82.7	82.7	82.4	75.1	92.3
	S26	stimulant	31.4	25.7	23.4	16.5	39.8
	S27	stimulant	1235	872	1404	9713	1373
effectiveness of local government	S28	stimulant	4963.3	5761.4	5095.6	5465.8	5002.1

DYSKUSJA I WNIOSKI

Zjawisko *urban shrinkage* jest zauważalne w całej Europie. Dotyczy ono nie tylko miast, ale także jednostek o mniejszej powierzchni i populacji. Zauważenie zjawiska kurczenia się przez lokalnych decydentów może być motorem do modernizacji zarówno w sferze infrastrukturalnej, jak i zarządzania gminą. Analizę poziomu spełnienia *standardów dobrego życia* wykonano w gminach, położonych w dwóch regionach Polski tzw. ściany wschodniej. Zaproponowano w badaniach koncepcyjny model *standardów dobrego życia* dla obszarów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich obejmujący takie kryteria, jak lokalizacja, zatrudnienie, bezpieczeństwo, zdrowie, pomoc społeczna, walory środowiska naturalnego, warunki życia, wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej oraz zbudowano obiekt referencyjny będący baza porównawczą. Większość badanych gmin prawie we wszystkich kryteriach nie osiągnęły wartości referencyjnych. Wykorzystanie metod grupowania pozwoliło wyodrębnić gminy homogeniczne oraz zidentyfikować gminy dwóch prędkości. Gminy pierwszej prędkości (35%) dominując w pięciu kryteriach *standardów dobrego życia* pozwalają przyjąć założenie, że podjęcie działań związanych z opracowaniem realistycznej strategii, możliwe jest złagodzenie zakładanej prognozy spadku populacji.

PATRONAT HONOROWY

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Gustaw Marek Brzeziński

JM Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
dr hab. Jerzy Przyborowski, prof. UWM

Dziekan Wydziału Geoinżynierii UWM w Olsztynie
dr hab. inż. Dariusz Popielarczyk, prof. UWM

Dziekan Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa UWM w Olsztynie
prof. dr hab. inż. Krzysztof J. Jankowski